

Výzkum venkova

Historie světové sociologie venkova

- **Inspirační zdroje**
 - TONNIES
 - WEBER
 - DURKHEIM
- **RURAL SOCIOLOGY**
- **CHICAGSKÁ ŠKOLA**
- **Poválečný kritický přístup**
 - Copp, Pahl, Newby
- **Současná sociologie venkova**
 - Mormont
 - Bell
 - Woods

Pospolitost vs. Společnost

1887 F. TONNIES

- pospolitost = sociální útvar, jehož členové žijí trvale, zpravidla od narození, vřelý pocit vzájemnosti, autoritativní, výchozím typem je rodina a domácnost
 - organická vůle (Wessenwille) = přirozená vůle, tradiční, složité změny, hodnoty, přirozenost, dědíme po předcích, říká nám, co máme chtít a jak toho dosáhnout, dominantní v pospolitosti
- společnost = v zásadě lidi nespojuje, nýbrž rozděluje, každý v ní jedná sám za sebe, statky nejsou společně sdíleny
 - arbitrární vůle (Kürwille) = novodobá, snadnější změny, sami si stanovujeme cíl a podle něj prostředek, jak cíle dosáhnout, kalkulace, dominantní ve společnosti

Max Weber - Na východ od Labe

- **M. WEBER (1864-1920)**

- zkoumání pracovních podmínek v zemědělství ve východní Evropě
- rostoucí individualismus zemědělců
- zmapoval rostoucí urbanizaci a industrializaci ve střední Evropě (zrod kapitalizmu)
- Lebensführung (racionální snaha o záměrnou změnu životního způsobu)
- „ohrožené individuum“
- „heroické individuum“
- „ocelová klec“ mocenských institucí

Mechanická a organická solidarita

– Základní indikátor - charakter právních norem

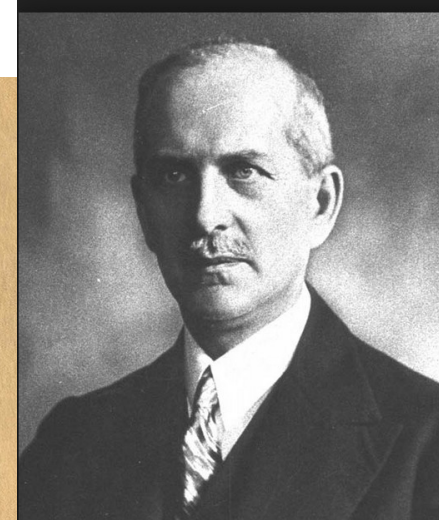
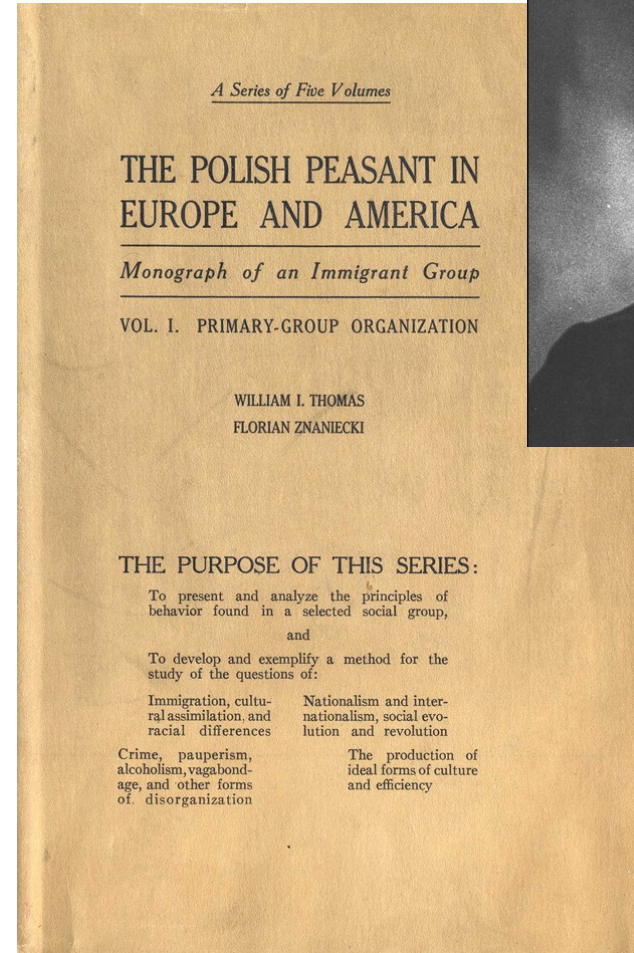
Émile Durkheim (1858 –1917)

» V primitivní společnosti byla dělba práce velmi malá, ne-li žádná. **Ve společnosti tradiční si jsou individua podobná, zaměnitelná**; vlastní zájmy nejsou v konfliktu se společenskými. **V moderní společnosti plní každé individuum svou funkci**. Moderní doba je charakteristická pro rozvoj individuality, vlastních zájmů a náboženského individualismu.

- **Tradiční společnost** (*právo represivní*, mechanická solidarita) – náboženské zvyklosti, individuum je donuceno přijmout normy, přísný trest, silné kolektivní vědomí, individuum pohlceno společností
- **Moderní společnost** (*právo restitutivní*, organická solidarita) – oslabování kolektivního vědomí, oslabení náboženského obsahu

Vznik sociologie venkova

- 1908, aplikovaná disciplína, zkoumání sociálních problémů venkova, Theodor Roosevelt - „Country Life Commission“.
- 1918-20, **CHICAGSKÁ ŠKOLA** - Williama I. Thomase a Floriana Znanieckeho; Polský sedlák v Evropě a v Americe; metodologii terénního výzkumu;
- 1928 John M. Gillette, výuka sociologie venkova; Rural Sociology

1894	kurz rurální sociologie na University of Chicago vedený C. R. Hendersonem
1903	na Michigan State University první Instruktor rurální sociologie Kenyon Butterfield
1905	založena American Sociological Society (později American Sociological Association = ASA)
1908	ustanovena President Roosevelt's Commision of Country Life
1912	na konferenci Federal Council of Churches avizováno založení sekce rurální sociologie při ASA
1914	John M. Gillette publikuje první rurálně sociologickou knihu Constructive Rural Sociology
1916	v rámci ASA venkovské problémy jako ústřední téma výroční konference
1921	oficiální zformování rurální sekce v rámci ASA
1922	první setkání rurální sekce
1925	přijetí Purnell Act – financování rurálního výzkumu v sociologii
1928	prezidentem ASA zvolen John M. Gillette, zástupce rurální sekce
	výroční konference ASA na téma The Rural Community
1935	počátky úvah o oddělení rurální sekce z ASA
	založen časopis Rural Sociology
1936	vyšlo první číslo časopisu Rural Sociology
	ustanovena rada pro oddělení rurální sekce od ASA
1937	ustanovena rada Rural Sociological Society
1938	samostatné fungování Rural Sociological Society

Vývoj světové sociologie venkova

- Pahl (1966) – město x venkov samostatné entity? (podle soc. tříd neoddělitelné)
- Copp (1972) – neexistuje venkovskost (pouze analytické odlišení)
- Newby (1978) – neexistují venkovské populace, venkov nemá sociologický smysl
- Mormont (1990) – venkov jako sociální reprezentace, kategorie myšlení
- Bell (1992) – reprezentace duality identitární základ; skrze venkovany se proměňuje venko – hybridní koncept rurality
- Urry (1990) komodifikace rurální idyly – kořeny idyly ve městě (Hopkins)
- Murdoch, Pratt (1993) – proti dichotomizaci a deprivaci venkova jako zaostalé oblasti
 - Bell (2007) – proti politice ochrany
- Woods (2005) – globalizace venkova
- Hermas a kol. (2009) – 4 diskurzy o venkově (laický, populární, profesionální, akademický)
- Thuessen (2010) – členství v rozvojových programech neznamená rovnost

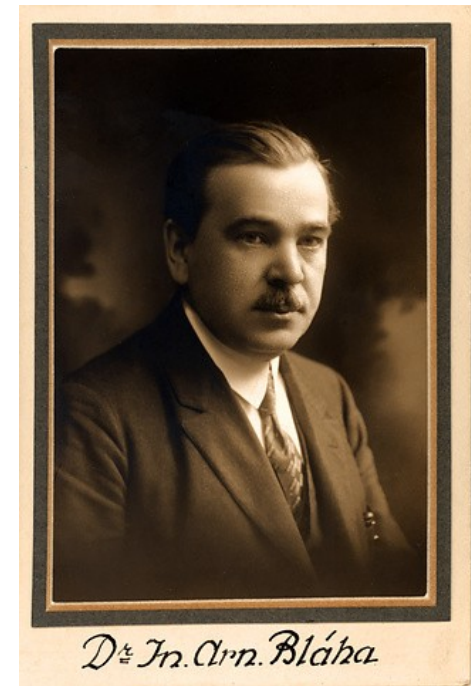
Historie československé sociologie venkova

- kritika americké „rural sociology“ (Paleček, Hertl)
- 1925, I. A. Bláha, Sociologie sedláka a dělníka
- 60. léta - vznik. Institut sociologie venkova a historie zemědělství (1965, Tauber)
- 1984, Librová, „Krajina v sociální percepci dětí.“
- 1988, výzkum Názory občanů na kulturní život ve městě a na venkově
- 2004, Bohuslav Blažek, Venkovy

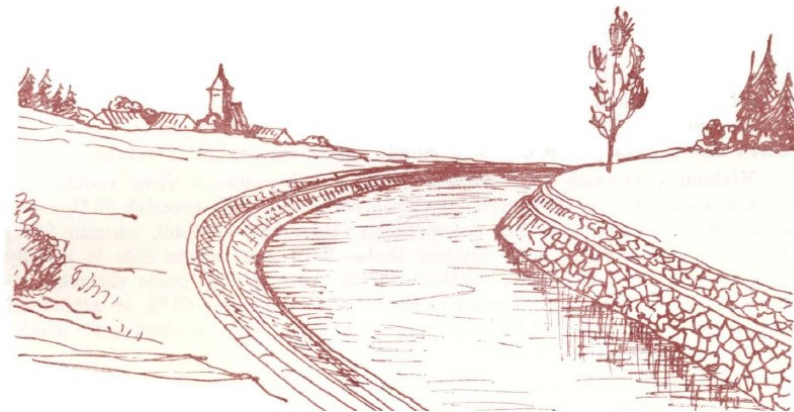

A.I. Bláha

- Město jako nový sociální typ (rozdíl v povaze práce)
- Modernita jako důsledek městskosti
- První dotazníkové šetření
- Město je nositelem pokroku a změny, venkov nositelem tradice a stability.
- „Rubanism“ – racionalizace zemědělské výroby
- Kritika rubanismu 50. let: proletarizace venkova (práce se „odstěhovala z domova“)

H. LIBROVÁ

„Zemědělci se prostě projevují - pokud se týká vztahu k přírodnímu životnímu prostředí - jako méně zainteresovaná část obyvatelstva.“ (Librová , 1984)

B. Blažek

- Produkční funkce venkova – likvidační
- Kritika „*rurální idyly*“ – devastační pohled města
- **Regionalismus** a decentralizace (bottom up proces)
- Neexistují pozitiva ani negativa venkova
- Změna vztahu město X venkov
- **Obnova ano, rozvoj ne**
- **Řešení problémů pomocí problémů** (strukturálně funkcionalistický přístup – nalezení stability) X
Parsonsově perspektivě – venkov hodnotu podle fce.,
kterou zastává a ne podle toho čím je

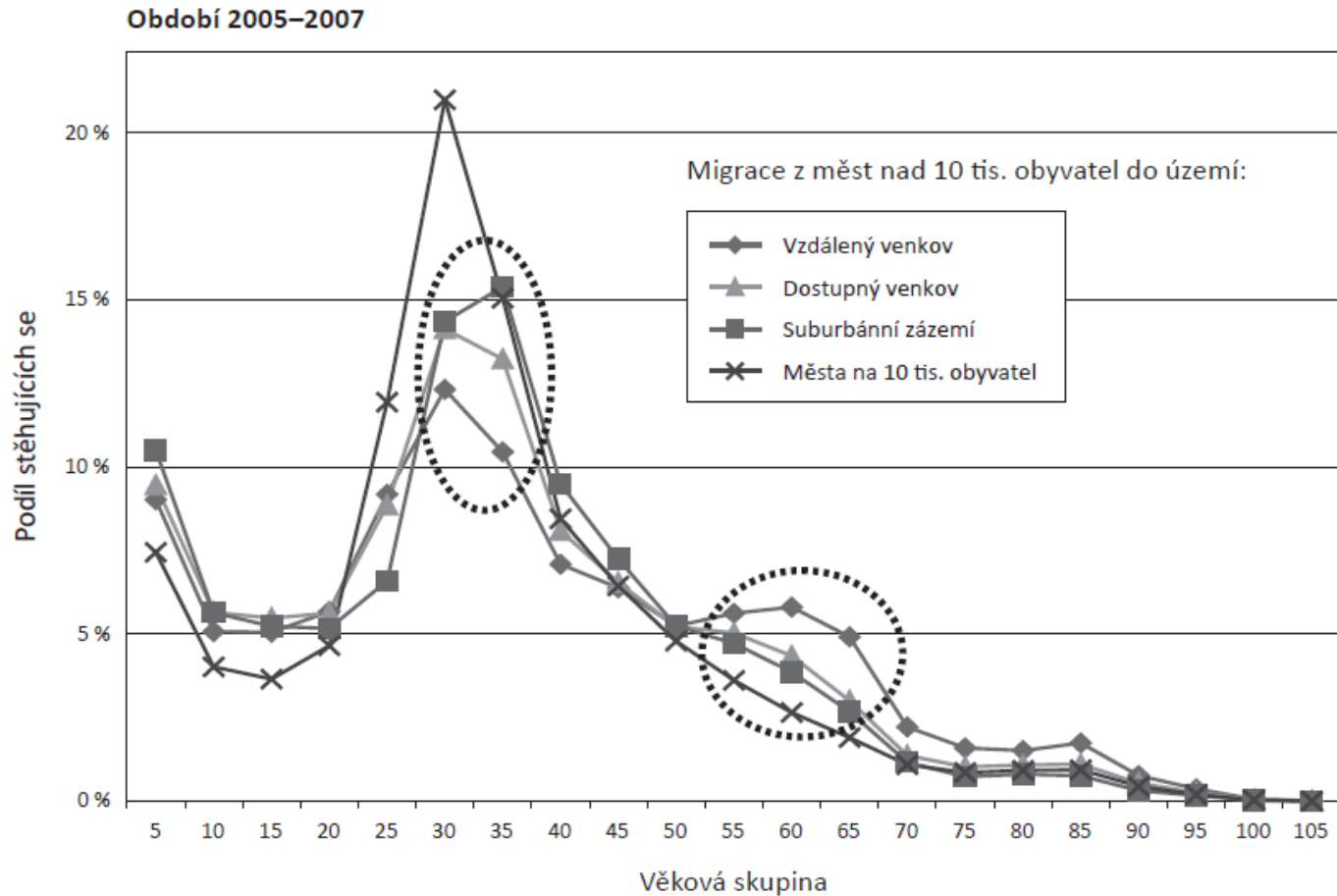
Aktuální otázky sociologie venkova

- Současné urbanizační procesy a venkov. Vlivy suburbanizace a urban sprawl (Ouředníček, Šimon, Musil, Galčanová)
- Rodina na venkově; změny ve struktuře zemědělství (v souvislosti s transformací) - rodinná hospodářství? (Sýkorová, Machonin)
- Kvalita života na venkově; venkovský rozvoj; obnova venkova (Blažek)
- Trvale udržitelný rozvoj venkovských regionů - politika, správa a řízení na venkově. Problém velmi malých obcí. Státní správa a samospráva (Majerová)
- Lokální rurální rozvoj - hospodaření v krajině; změny v zemědělské práci; výzkum problémů spojených s industrializací zemědělství
- ekologie a zemědělství; výzkum pozitivních i negativních dopadů technologického pokroku na životní prostředí a agrární komunity.
- globalizace, globální problémy a jejich lokální konsekvence

Kontraurbanizace

- stěhování lidí na venkov - paradoxní decentralizační trend uprostřed sjednocujícího a globalizujícího se světa - kontraurbanizace (Barry) - převaha migrace z měst na venkov nad migrací z venkova do měst
- dobrovolná migrace na periferní venkov, která směřuje ze znečištěných měst do idylického prostředí venkova, a která je v souladu s rozšiřováním post-materialistických hodnot (Inglehart).
- kontraurbanité v Česku primárně nehledají idealizovanou venkovskou komunitu ve smyslu *gemeinschaft*, ale spíše venkovské prostředí

Migrace obyvatelstva z měst

Tabulka 1 - Důvody stěhování podle věku respondentů

věk / důvod	Příroda (živ. prostředí)	Touha po vlastním (dům, zahrada)	Seberealizace, plnohodnotný život	Klid	Bytové důvody	Výchova dětí	Následování partnera/kamarádů	Životní fáze	Práce	Potřeba změny (město)	Finanční důvody	Vlastnictví chalupy	Celkem
20-40	12	9	8	4	5	9	1		2		3	1	54
41-50	4	3	3	1	2		4	1	1	4			23
51-60	7	10	3	3	2	1	4	3	1	1	1	2	38
61 a více	6		5	7	2		1	6		4	1	2	34
celkem	29	22	19	15	11	10	10	10	4	9	5	5	

Tabulka 2 - Důvody stěhování podle vzdělání respondentů

vzdělání / důvod	Příroda (živ. prostředí)	Touha po vlastním (dům, zahrada)	Seberealizace, plnohodnotný život	Klid	Bytové důvody	Výchova dětí	Následování partnera/kamarádů	Životní fáze	Práce	Potřeba změny (město)	Finanční důvody	Vlastnictví chalupy	celkem
ZŠ	2	1	1	1	1	1							6
vyučen/á	5	4	6	7	2	2	4			1	2	2	37
SŠ	12	12	7	4	4	5	5	2	2	3	2		58
VŠ	12	4	5	3	4	3	2	4	2	5	1	3	48
celkem	29	22	19	15	11	10	10	10	4	9	5	5	

Motivace k odchodu na venkov

- *Navrátilci a odpočinkáři*
- *Empty nesters*
- *Přírodofilci a ekologové*
- *Mladí a zodpovědní*
- *Nedobrovolní vesničané*